

DE INDISCRETE CHARME VAN JAN SCHUERMANS, PASTOOR VAN ENAME 1645 - 1655. - HET VERVOLG

Ludo MILIS - Véronique LAMBERT °

Ludo Milis publiceerde in 1994 zijn boek "De indiscrete charme van Jan Schuermans, pastoor van Ename. 1645-1655" (Antwerpen, uitg. Hadewijch). Hij beschreef daarin de wederwaardigheden van een jonge Leuvenaar die na studies theologie in zijn vaderstad, te Ename benoemd werd tot pastoor en tot lector in de plaatselijke abdij. Toen hij in de lente van 1648, op de feesten voor het afsluiten van de Vrede van Munster, te Pamele bij Oudenaarde een meid verleidde en deze acht maanden later aan een jongetje het leven schonk, werden roddel en gerechtelijke vervolging zijn deel. Uit bewaarde getuigenissen bleek dat hij zich met meerdere jonge en oudere dames had ingelaten, wat voor heel wat schandaal had gezorgd: hij had een non tot uittreden overgehaald; was met een andere vrouw gaan rollebollen in de Blankenbergse polder; hij sloeg op de vlucht naar Sluis dat inmiddels tot de Verenigde Provinciën was gaan behoren. De landdeken van Ronse, Damianus van Huffel, ontloopte zich als een ijverig tegenstander, maar telkens opnieuw werd Schuermans gesteund door aartsdiaken Calenus, de tweede hoogste in de kerkelijke hiërarchie van Mechelen. Het kwam tot een proces waarvan de afloop zelf onduidelijk is. Zeker is dat de aartsbisschop van Mechelen hem liet terugkeren naar zijn dorp. De volgende jaren bleven verward: hij werd nog steeds achterna gezeten door Van Huffel maar kon rekenen op de steun van Calenus tot deze in 1653 overleed. Dat was het sein om definitief met Schuermans af te rekenen. Deservitors werden aangesteld en in 1655 circuleerde het gerucht dat hij aan een nieuwe baan was geraakt. Hij verdween toen ook uit de Enaamse bronnen.

° Respectievelijk hoogleraar en assistente Universiteit Gent, Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis, Blandijnberg 2, 9000 Gent.

Het was eerst niet de bedoeling om zijn levensloop verder na te pluizen maar een hint van Z.E.H. J. Van den Heuvel (Brugge) dwong ons als het ware om het toch maar te doen¹.

Een tweede leven

Vier jaren uit het leven van Schuermans blijven onttrokken aan onze speurzin. Wanneer hij weer opduikt als pastoor in het dorpje Eggewaartskapelle in de omgeving van de stad Veurne in het voorjaar van 1659, geven de omstandigheden misschien toch een aanduiding van wat er in die duistere jaren is gebeurd.

Net toen landdeken Van Huffel aan Mechelen had laten weten dat naar horen zeggen Schuermans aan een nieuwe baan was geraakt (20 april 1655) en er dus een definitieve oplossing over het pastoorsschap te Ename kon worden getroffen, vergaderden in de Sint-Bertijnsabdij te Sint-Omaars vertegenwoordigers van de 'Congregatie van de Exempte Benedictijnenkloosters in de Nederlanden', waarvan zes belangrijke abdijen deel uitmaakten (18-25 april). De drijvende krachten achter de bijeenkomst waren de Enaamse abt Garnier en prior de Loose geweest, en die werden op die vergadering respectievelijk met het voorzitterschap en het secretariaat belast². Het lijkt erop alsof in de maanden die voorafgingen aan de vergadering tussen de abdijen van Ename en Sint-Bertijns nogal wat over en weer was gecorrespondeerd en gereisd, en zo kan de akelige historie met de pastoor te berde zijn gebracht: of de paters van Sint-Bertijns geen baantje voor hem hadden, ver weg van alles wat met het Oudenaardse te maken had en zonder risico dat teveel schandaaltjes werden opgerakeld?

Sint-Bertijns was een rijke, duizend jaar oude abdij, dubbel zo oud als het toch niet onbelangrijke Ename. Haar geschiedenis begint in de bekeringsfase van de streek door Ierse zendelingen. Ze oefende over enkele tientallen parochiekerken, voornamelijk in Vlaanderen en Artois, het begeavingsrecht uit³. De abt zal in 1655 Schuermans

1. Hartelijke dank aan zijn adres alsook aan Z.E.H. L. Lepée, pastoor van Eggewaartskapelle en Avekapelle, en hernieuwde dank aan Elly van den Ende-Spooren en Ann Kelders.

2. Rijksarchief Ronse, Abdij Ename, 143.

3. Deze parochies zijn vooral geconcentreerd in de huidige departementen Nord en Pas-de-Calais en de provincie West-Vlaanderen.

wel niet meteen een pastoorsfunctie aangeboden hebben want zijn naam is in geen van de bewaarde documenten tussen de lentes van 1655 en 1659 - het gaat om parochieregisters en een benoemingsregister - overgeleverd⁴. Misschien had hij hem ergens als kapelaan bij een oude of drukbezette pastoor ondergebracht. Zo bleef hij gecontroleerd, want een geestelijke met zijn kwalijke reputatie inschakelen hield altijd risico's in. Toch is dit maar een veronderstelling want expliciete bronnen ontbreken: kapelannen komt men helaas niet gemakkelijk op het spoor.

In 1659 duikt Schuermans op in Eggewaartskapelle. De parochie (Eggewaarts in de volksmond) vormde eigenlijk, samen met Zoutenaai, een dubbelparochie. Later was er hier, onder het toezicht van de pastoor, een kapelaan werkzaam⁵. Als dat ook al zo was in de jaren 1655-1659 dan zou het kunnen dat Schuermans daar is terechtgekomen. Zijn aanwezigheid zou evenwel bij de bevolking de vraag hebben uitgelokt waarom zo een knap man (fysiek en intellectueel) naar hier verbannen was. Verbannen? Ja, want Zoutenaai telde ondanks een eigen parochiekerk, maar een twintigtal inwoners⁶, en het was, tot aan de fusie van de Belgische gemeenten in 1966, veruit de kleinste van allemaal. Het zou een hele afgang geweest zijn voor iemand wiens carrière zo veelbelovend was gestart. Zijn enige troost was misschien geweest dat hij hier in de polders, het "Blote" zoals men het welluidend noemt, vertederd aan zijn escapades met Maria Hughe in de polders rond Blankenberge kon terugdenken.

Sint-Bertijns bezat het begevingsrecht te Eggewaarts (het recht om een kandidaat-pastoor voor te dragen aan de bisschop van Ieper), en zo wordt de samenhang duidelijk met de contacten die ze met Ename vier jaar eerder, in 1655, onderhield. Tussen 10/22 april en 9 oktober 1659 oefende Schuermans er het pastoorsambt uit, maar meer dan voorlopig zal de aanstelling nooit bedoeld zijn: in het register

4. Voor zover bewaard liggen de parochieregisters, voor wat Frankrijk betreft, in de Archives départementales du Nord (Rijsel), en voor België in het Rijksarchief te Beveren (niet consulteerbare originelen; microfilms of copieën op het Algemeen Rijksarchief in Brussel, en in de Rijksarchieven te Gent of Brugge). Het benoemingsregister is bewaard in Atrecht, *Archives départementales du Pas-de-Calais, Saint-Bertin*, 9H6.

5. J. Van Buggenhout, *Bijdrage tot de geschiedenis van Zoutenay*. Brussel, 1966, pp. 36-37.

6. 23 personen in 1688, 25 in 1961 (*Gemeenten van België*, 2. Vlaanderen-Brussel, s. 1., 1980, p. 1301).

van Sint-Bertijns waar de voordrachten voor benoemingen opgetekend staan, is zijn naam immers, tegen alle verwachting in, niet terug te vinden.⁷ De abdij moet hem om die reden haast zeker al van tevoren hebben gekend. Had het Geestelijk Hof te Mechelen hem voor een bepaalde periode geschorst en was die nu voorbij? Of had Sint-Bertijns hem voor vier jaar op proef genomen en had de geleerde man hier heel kleinschalig aan een beter imago gewerkt dat de abt en zijn monniken na afloop kon overtuigen?

Wel definitief was zijn volgende baan: pastoor te Avekapelle, een aangrenzend dorpje, achter de Oude Zeedijk, dat ook tot de invloedssfeer van Sint-Bertijns behoorde. *Maître Schurmans, licencié en la Sacrée Théologie*, zoals hij hier heet, ontving op 12 juli 1659 van de abdij de brief waarmee hij zich bij de bisschop van Ieper ter benoeming kon presenteren.⁸

De venerabele abdij had het vaak moeilijk met de zieleherders in haar parochies en met die in Veurne-Ambacht - *Furnambacq* in de Franse teksten waaraan deze informatie ontleend is - in het bijzonder. In april 1655, net toen Sint-Bertijns Schuermans volgens ons aan een baan hielp, was er ruzie over tienden met de pastoor van Steenkerke, de oude moederparochie van Eggewaarts en Avekapelle.⁹ Enkele maanden later, op 23 december, waren er problemen met de pastoors van Eggewaarts en Avekapelle die zich bekloegen over hun lage

7. Atrecht, *Archives départementales du Pas-de-Calais, Saint-Bertin*, 9H6. - We hebben er ook rekening mee gehouden dat Schuermans misschien voorlopig terecht is gekomen in Poperinge waar Sint-Bertijns de wereldlijke en kerkelijke rechten uitoefende. In de proosdij aldaar bekleedde een broer van een Eenaamse pater in de jaren voordien de waardigheid van proost (E. Beaucarne, *Notice historique sur la commune d' Eename. 2ème partie*, Gent, 1895, p. 291, 301, 319; N. Huyghebaert, "Prévôté de Saint-Bertin à Poperinge", in: *Monasticon belge. Tome III. Province de Flandre occidentale*, I. Luik, 1960, p. 177). De bronnen bewaard in het Stadsarchief van Poperinge, de *Archives municipales* te Sint-Omaars en de *Archives départementales du Pas-de-Calais* te Atrecht laten niet toe deze suggestie hard te maken.

8. Atrecht, *Archives départementales du Pas-de-Calais, Saint-Bertin*, 9H6, 154r. De tekst van de brief zelf is niet bewaard, maar gelijkaardige brieven staan in dit register vaak opgetekend, o.m. die van Adriaan de Buck als pastoor van Eggewaarts op 16 december 1650 (59r/v). De eed van trouw die Schuermans aan de abt moest afleggen in verband met het goed beheer en het respect van het abdijbezit is evenmin bewaard, maar ook hiervan zijn genoeg voorbeelden bekend, o.m. die van zijn opvolger te Avekapelle Melchior van Slijpe (317v).

9. *Ib.*, 112r/v.

10. *Ib.*, 116r.

inkomsten.¹⁰ De titularis van Avekapelle, Liefvooghe, spande trouwens een proces aan bij het opperste gerechtshof, de Raad van Vlaanderen, om zijn onderhoudsgeld op te trekken.¹¹ Daar werd na lang geruzie een compromis uitgewerkt, op 14 juni 1657, maar tussen Liefvooghe en de abdijs kwam het nooit meer goed.¹² Hij sloot woedend of ontgoocheld? - op 28 augustus zijn parochieregisters af, waarop een lacune volgde van ongeveer twee jaar, namelijk tot Schuermans als pastoor nieuwe registers in gebruik nam.¹³ Tegen de algemene gewoonte in, maar wel in overeenstemming met wat hij ooit in Ename had gedaan, schreef hij er een bombastische aanhef in, waar hij zijn titel van licentiaat in de theologie *en vedette* plaatste. Hij nam er uiterlijk op 1 oktober 1659 zijn functie op.

Dat hij het pastoorsambt van Eggewaarts voor Avekapelle ruilde, is zelf niet ongewoon. Nogal wat pastoors uit zijn omgeving wisselden van post.¹⁴

Hoe Schuermans de zielzorg heeft uitgeoefend te Avekapelle laten de bronnen niet toe uit te maken. Nog in Eggewaarts kocht hij een "Vlaemsch Evangelie boucxken" waarvoor hij bij het kerkbestuur 30 schellingen in rekening bracht.¹⁵ Dat hij op 4 oktober 1667 het

11. Rijksarchief Gent, Raad van Vlaanderen, 13373, a° 1655.

12. Sint-Omaars. *Bibliothèque municipale, Saint-Bertin*, ms. 803, vol. II, 26; ms. 804, II, 187; Atrecht, *Archives départementales du Pas-de-Calais, Saint-Bertin*, 9H6, 127r (13 juni 1657). Op 10 juni 1657 bleken er nog met andere pastoors uit Veurne-Ambacht problemen over hun vergoeding (*ib.*, 128r).

13. Zijn opslag is evenwel uitbetaald op 8 mei 1658 (*ib.*, 136r).

14. Bijv. de pastoor van Oxelare bij Kassel die naar Steenkerke komt in 1652 (*ib.*, 88r).

15. Rijksarchief Brugge, Gemeentearchief Eggewaartskapelle, ongeklasseerd, *Rekeninghe, bewijs ende reliqua ... tziert den eersten 8bre zestienhondert drienvijftich tot date deser ...* - Het is natuurlijk niet gemakkelijk uit te maken om welk (Rooms-katholiek) boekje het hier ging. Het zou kunnen zijn: *Het Nieuwe Testament ons Heeren Jesu Christi, van nieus oversien en(de) naer den laetsten Roomschen text verbeteret. Na de copie gheprent t'Hantwerpen, by Jan van Keerberghen*, 1601, in-8°, of om *T'Nieuw Testament ons Salichmakers Jesu Christi mitsgaders d'Epistelen ... oversien doer Henr. van den Leemputte. T'Hantwerpen, by G. van Tongeren*, 1630, in-8°, of nog eerder *Euangelien ende Epistelen die men door t'gheheel Jaer op alle de Sondaghen ende Heylighe daghen inde Heylighe Kercke leest ... T'Hantwerpen By Pauwels Stroobant inde(n) witten Hasewint*, 1613, in-32°. - Schuermans tekende verder een pachtcontract dat op 16 augustus 1659 werd afgesloten tussen pachter Jan Loijsuene enerzijds, Schuermans en Mattheus vande Casteelē anderzijds over een "hofstedeken toebehoorende den disch", waarmee het armenbestuur wordt bedoeld (RAB, Gemeentearchief Eggewaartskapelle, ongeklasseerd, *pacht bouck inhoudende de pachtbriefuen vande landen ... 1633*).

huwelijk kon inzegenen van zijn meid Jacoba Oliviers wijst erop dat de kerkelijke overheid er geen graten in zag dat hij vrouwelijk gezelschap in huis had, en hij zal toch wel speciaal in het oog gehouden zijn. In de documenten van Sint-Bertijns komt hij enkel nog voor in 1664 als hij van haar voor werken aan het koor van de kerk en zijn pastorie de terugbetaling van de kosten eiste; de abdijs had daar geen oren naar.¹⁶

Zeker vanaf 1669 - hij was toen nog geen vijftig - werd zijn fijne en kleine handschrift grof en groot. Het kondigde wellicht een ziekte aan die hem enkele jaren nadien zou vellen. Hij werd geregeld vervangen door collega's uit de omgeving of, voor langere tijd, door paters uit Veurne. Dat was ondermeer zo in 1667, een jaar dat weer eens ramspoed over Vlaanderen zou brengen.¹⁷

Een Veurnse historicus, Pauwel Heinderycx, had over de lang verbeide Vrede van Munster in 1648 gezegd dat ze *verweckte in Vlaenderen groote blijdschap, om dat men nu verlost was van eenen oorlogh, waer door soo meenichmael geheel het lant verwoest was geweest. De Stadt ende Casselrie van Veurne heeft in voorleden tijden grootelicx haer deel daer in geleden. De blijdschap daer over was in dit geweste noch te meerder om dat men hoopte, dat men haest van het fransche jock soude verlost wesen, door dien den coninck [van Spanje] nu maer eenen vyandt [de koning van Frankrijk] meer te bevechten hadt.*¹⁸ Jammer, maar die hoop was niet uitgekomen. Opeenvolgende offensieven van Lodewijk XIV bleven nog decennia lang de Zuidelijke Nederlanden teisteren en grote delen ervan kwamen tijdelijk of definitief onder Frans bewind. De grenswijzigingen werden geratificeerd in verdragen die in 1659, 1668 en 1678 werden gesloten. In 1667 werden ook Veurne en het omringende platteland, de kasselrij Veurne-Ambacht, ingepalmd. Het viel nog best mee: de Franse soldaten plunderden niet en de middenstanders waren blij dat ze meer

16. Atrecht. *Ib.*, 209v. - Onmiddellijk na zijn aanstelling te Avekapelle had hij van de kerkfabriek van Eggewaarts twee partijen Spaanse iep gekocht, klaarblijkelijk met de bedoeling om restauratiewerken uit te voeren (RAB, Gemeentearchief Eggewaartskapelle, *niet geklasseerd, Rekenijnghe ... sedert den Xten Martii 1659 ...*).

17. Bijv. 6 (8?) febr. 1667: *de infrascripti (= Schuermans) egrotantis consensu*, 7(?) jan. 1672: *me egrotanti*.

18. E. Ronse (ed.), *Jaerboeken van Veurne en Veurnambacht door Pauwel Heinderycx*, 4. Veurne, z.d., pp. 160-161.

geld opmaakten dan de Spaanse, die zich naar Nieuwpoort hadden teruggetrokken. De vorderingen in geld en natura, en daar deelde het platteland in mee, waren erger. Tot meerdere ellende en als voorbeeld van wat bij de Duitse inval in 1914 zou gebeuren, liet de Spaanse gouverneur van Nieuwpoort het zeewater in de kasselrij vloeien: *'alle de leechste landen wierden verdroncken'*.¹⁹

Schuermans incarneerde schrijnend de teloorgang van het oude, ene Vlaanderen. Sluis en zijn omgeving, waar hij in 1649 naartoe was gevlucht, was toen gebied van de Verenigde Provinciën geworden, en nu, in 1667, werd hij Fransman om het voor de rest van zijn dagen te blijven. Wel zou Veurne-Ambacht, samen met Ieper en in tegenstelling tot de kasselrijen Sint-Winoksbergen, Kassel, Belle en nog zoveel meer delen van Vlaanderen, Henegouwen en Artois, in 1713 door de Fransen gerestitueerd worden met de Vrede van Utrecht. De landsgrens kwam op enkele correcties na te liggen waar ze nu ligt.

Heeft Schuermans zich in het "Blote" thuisgevoeld? Niets daarover is geweten uit de eerste hand, maar een impressie geven kan wel. Aan het eind van die eeuw schreef de Intendant die het gewest in naam van Lodewijk XIV bestuurde een rapport, waarin hij ondermeer uitwijdde over de bewoners. Hij zei dat ze in 'Zeekantig Vlaanderen' of 'Flandre maritime' - zo noemde men de geannexeerde streek toen - *'de sacramenten ontvangen, nauwgezet de mis en de preken bijwonen, maar daarom niet minder in de herberg zitten, wat een van hun passies is'*.²⁰ Dat lag Schuermans wel, net als de blanke huid die de vrouwen daar, althans volgens de Intendant, typeerde. En bij de vele feesten waar die het ook al over had, heeft Jan zeker aan de ongelukkige ervaring te Pamele teruggedacht die hem zijn verder leven is blijven achtervolgen.

Op Paaszaterdag 16 april 1672 is Jan Schuermans overleden. Net voordien had hij op zijn ziekbed nog een kindje gedoopt, maar was

19. *Ib.*, pp. 247-251.

20. L. Milis, 'De Vlaming door een Franse bril', in: *Ons Erfdeel*, 12, 1969, pp. 176-177, gebaseerd op Hs 551 van de Gentse Universiteitsbibliotheek. Cf. A. de Saint-Léger (éd.), 'Mémoire concernant la situation économique de la Flandre maritime en 1699', in: *Annales de l'Est et du Nord*, 1907, 3, 1, pp. 84-104 en 2, pp. 209-237: 'Ils fréquentent les sacremens et sont exacts a entendre la Messe et le sermon, mais tout cela sans prejudice du cabaret qui est une de leurs passions dominantes'.

er niet meer toe gekomen het in het register in te schrijven. De doop werd later door pastoor Petrus Marsillis van Eggewaarts in de marge aangevuld.

Van Schuermans' graf is geen spoor bewaard gebleven. Wel liet zijn geleerdheid in het polderdorp een onuitwisbare indruk na. In het begrafenisregister staat hij opgetekend als 'zeer geleerde heer' - *eruditissimus dominus* - , toen veel meer dan een beleefdheidsformule, en er werd niet nagelaten om er de op dorpsniveau imponerende afkorting *S.T.L.*, licentiaat in de gewijde theologie, aan toe te voegen. Zijn universitaire graad is de verbeelding van zijn parochianen blijven prikkelen. Hij was de enige van dat peil ooit in Avekapelle en op een gebedsprentje voor alle overleden pastoors, gedrukt in de jaren 1920, heet hij L.U.J., licentiaat in de beide rechten.²¹ Was hij rechten gaan studeren in de vier jaar dat we zijn spoor bijster zijn? Neen, in de achttiende eeuw is een foutieve lezing de traditie komen vervalsen en dat was de reden waarom *theoloog* Schuermans doorleefde als *jurist* Scheurmans.²²

Schuermans en zijn Hiernamaals

Gods wegen zijn ondoorgrondelijk en dat wist Schuermans ook. De geleerde pastoor moet in zijn verre ballingsoord vaak aan de dood gedacht hebben, zich afvragend of goede werken en gebed zijn eeuwigheid konden redden. Als hij ooit, aartsdiaken Calenus achterna, Jansenistische sympathieën had gekoesterd, dan waren die aan het einde van zijn dagen zeker verzwonden. In het aanschijn van de dood hing hij duidelijk de Roomse leer aan die de doeltreffendheid van goede werken voor het zieleheil voorhield. Hij liet een (overigens niet bewaard) testament na waarbij hij aan de kerkfabriek van zijn parochie Avekapelle een stuk grond overmaakte. Met de opbrengst ervan moest te eeuwigen dage een 'jaargetijde' worden gevierd, een herdenking op de verjaardag van zijn overlijden. In de

21. Bewaard in het Parochiearchief te Eggewaartskapelle.

22. RAB, Kerkarchief Avekapelle, Memoriaalboek van koster Marcellinus Glorie.

rekeningen van het kerkbestuur, bewaard voor de eerste helft van de achttiende eeuw, staat met verwachte regelmaat het bedrag van de opbrengst vermeld: drie pond parisis, soms wat meer.²³ Daarmee werd brood aangekocht dat aan de armen werd uitgedeeld. Zowat tien procent van de bevolking was toen behoeftig.²⁴ Hoe lang die uitdelingen zijn blijven doorgaan, is niet uit te maken, misschien tot aan de Franse verovering van onze gewesten in 1794 die de hele bestaande orde omver heeft gehaald. De mogelijkheid bestaat dat de uitdeling nog in de negentiende of zelfs de twintigste eeuw is doorgegaan. In West-Vlaanderen is die traditie immers langer dan elders verdergezet.

Een jaargetijde voorziet vooral in het lezen of zingen van een mis en de spirituele verdienste die daaraan is gekoppeld moet de overledene helpen zijn of haar straf tijd in het Vagevuur te verkorten, in afwachting van het moment dat de deuren van het Paradijs wijd open worden gezet. Schuermans is de enige van de Avekapelse zieleherders uit het Ancien Régime geweest om zo een fundatie te stichten. Zijn confraters hebben zich duidelijk minder zorgen gemaakt over de eindbestemming van hun ziel. Dat armoede zou verhinderd hebben te doen wat hij deed is geen evidente verklaring. Zo liet zijn opvolger te Eggewaarts, Marsillis, aan die kerk een zilveren ciborie na die nog altijd in gebruik is.²⁵

Waar Schuermans het geld bijeen heeft geharkt om aan een stuk grond te geraken, weten we niet. Hij had misschien heel zuinig en sober geleefd en daarom bijvoorbeeld ook niet de behoefte gevoeld om een proces aan te spannen tegen Sint-Bertijns met zijn vergoeding als inzet. Of had hij geërfd van zijn (volgens ons arme) familie of had een vrome kwezel hem het land als bewijs van bewondering nagelaten?

23. RAB, Kerkfabriek Avekapelle, *Rekening, bewijs ende reliqua. 1709-1752*, (niet genummerde) f° 7r en passim.

24. D. Dalle, *De bevolking van Veurne-Ambacht in de 17de en de 18de eeuw*. Brussel, 1963, p. 226.

25. J. Van Buggenhout, *Bijdrage tot de geschiedenis van Zoutenay*. Brussel, 1966, p. 36.

Het stuk grond is nog steeds in het bezit van de kerkfabriek van Avekapelle en de opbrengst ruim genoeg om voor zijn zieleheil te blijven zorgen.²⁶

De viering van Schuermans' jaargetijde is sinds 1672 en dit tot in 1994 onafgebroken doorgedaan.²⁷ Zes dagen nadat het boek "De indiscrete charme van Jan Schuermans, pastoor van Ename" op de markt kwam, werd na driehonderdtweëntwintig jaar het eeuwig bedoelde jaargetijde afgebroken. Dat het ene met het andere zou samenhangen, geloven we niet. Het zal wel om toeval gaan. Of heeft, voor wie in religieuze termen denkt, Schuermans eindelijk geen behoefte meer aan aflaten?

26. De oppervlakte bedroeg oorspronkelijk één gemet en dat klopt ongeveer met die in metrieke maat uitgedrukt, 42 are 40 ca. (Parochiearchief Eggewaartskapelle, *Kerkarchief Avekapelle. Fundaties*. Inventaris kerk Avekapelle 1933, p. 33. (Er was bij de verpachting discussie over de oppervlakte. Het kon ook 43 are 77 ca zijn)). - Een gemet in de kasselrij Veurne bedraagt 45 are, 42 ca (P. Vandewalle, *Oude maten, gewichten en muntstelsels in Vlaanderen, Brabant en Limburg*. Oostende, 1984, p. 52). De grond is gelegen op de wijk Heirnishoek te Eggewaartskapelle en ten kadaster bekend als perceel sectie B, nr 218A. Naar de vriendelijke pastoor van Avekapelle ons verzekerde (Schuermans achterna is hij ook verantwoordelijk voor Eggewaartskapelle en Zoutenaai) volstaat de opbrengst ruim om het jaargetijde te blijven vieren. Het land is immers van de beste kwaliteit. (J.C. Popp, *Atlas cadastral parcellaire de la Belgique ... Eggewaartskapelle* (plan + legger). - K. De Flou, *Woordenboek der Toponymie van Westelijk Vlaanderen ...*, V. Brugge, 1925, k. 659: Heernesse Houck).

27. Op de lijst met fundaties die de pastoor aan het bisdom Brugge moest overmaken en die dateert van 9 april 1990 staat Z. E. H. *Schuermans 1 jaarmis* bovenaan. De vicaris-generaal retourneerde de lijst op 4 mei 1994 en besloot dat voor enkele namen op die lijst voortaan geen jaargetijden meer worden gebeden: Schuermans is een van hen.